

Aneta Malinowska-Polubiec, Krzysztof Czajkowski, Agnieszka Sotowska

II Katedra i Klinika Położnictwa i Ginekologii Akademii Medycznej w Warszawie

Znaczenie nowych kryteriów rozpoznawania zaburzeń gospodarki węglowodanowej po cukrzycy ciężarnych

Implication of new diagnostic criteria for abnormal glucose tolerance in women with previous gestational diabetes mellitus

STRESZCZENIE

WSTĘP. Celem przeprowadzonych badań było określenie znaczenia nowych kryteriów rozpoznawania cukrzycy w grupie kobiet z cukrzycą ciężarnych (GDM, *gestational diabetes mellitus*) w wywiadzie.

MATERIAŁ I METODY. Badaniami objęto 155 kobiet w okresie od pół roku do 10 lat po ciąży powikłanej GDM. U każdej z nich wykonano doustny test tolerancji 75 g glukozy. Wyniki interpretowano zgodnie z zaleceniami Światowej Organizacji Zdrowia (WHO, *World Health Organization*) z 1985 roku oraz z nowymi zaleceniami, obowiązującymi od 1999 roku.

WYNIKI. Zastosowanie nowych kryteriów diagnozowania zaburzeń gospodarki węglowodanowej wpłynęło na zwiększenie odsetka rozpoznawanych przypadków cukrzycy (17,4% vs. 23,3%), zmniejszenie odsetka upośledzonej tolerancji glukozy (25,8% vs. 22%) oraz pojawienie się nowej jednostki — nieprawidłowej glikemii na czczo (16,1%). Na podstawie jedynie glikemii na czczo cukrzycę rozpoznano u 64% kobiet.

WNIOSKI. 1. Zastosowanie nowych kryteriów diagnozowania cukrzycy wpływa na zwiększenie odsetka rozpoznawanych zaburzeń gospodarki węglowoda-

nowej. 2. Postępowanie się wartością glikemii na czczo jako jedynym kryterium diagnozowania zaburzeń gospodarki węglowodanowej jest niewystarczające w ocenie metabolizmu węglowodanów po GDM.

Słowa kluczowe: GDM (cukrzyca ciężarnych), zaburzenia gospodarki węglowodanowej

ABSTRACT

INTRODUCTION. Our propose was to determinate the impact of the new World Health Organization criteria for the rate of postpartum glucose intolerance in women with previous gestational diabetes mellitus (GDM).

MATERIAL AND METHODS. Women identified as having gestational diabetes were instructed to undergo a 75-g 2-hour glucose tolerance test 6 months to 10 years after delivery. The results were retrospectively categorized with both the 1985 WHO criteria and whose recommended in 1999.

RESULTS. The rate of overt diabetes was higher when the 1999 WHO criteria were used (17.4% vs 23.3%), the rate of impaired glucose metabolism did not increase (25.8% vs 22%). 16.1% of women had impaired fasting glucose. If the fasting glucose concentrations alone had been obtained, only 64% of the women with diabetes have been classified as diabetes mellitus.

CONCLUSIONS. The rate of postpartum abnormalities in glucose metabolism increases when the 1999 WHO criteria are applied. However, relying on fasting glucose levels alone, without glucose toleran-

Adres do korespondencji: dr med. Aneta Malinowska-Polubiec
II Katedra i Klinika Położnictwa i Ginekologii AM w Warszawie
ul. Karowa 2, 00-315 Warszawa
tel. (0 22) 828 79 25, faks (0 22) 828 63 35

Diabetologia Praktyczna 2004, tom 5, 5, 243-246

Copyright © 2004 Via Medica

Nadesłano: 7.09.2004 Przyjęto do druku: 8.10.2004

ce testing, may miss one third of women with such abnormalities.

Key words: GDM (gestational diabetes mellitus), abnormal glucose tolerance

Wstęp

W 1997 roku *American Diabetes Association* (ADA) opublikowało nowe zalecenia. W raporcie zamieszczono definicję i opis cukrzycy oraz schemat podziału tej jednostki chorobowej z uwzględnieniem jej etiologii i patogenez. Ponadto, zawarto w nim wytyczne dotyczące rozpoznania choroby i postępowania diagnostycznego z uwzględnieniem cukrzycy ciążynych (GDM, *gestational diabetes mellitus*) [1, 2]. W 1999 roku Światowa Organizacja Zdrowia (WHO, *World Health Organization*) przedstawiła nowe zalecenia dotyczące klasyfikacji oraz rozpoznawania zaburzeń tolerancji węglowodanów [3, 4]. W ostatnich dniach listopada 1999 roku dotarły one do Polski. Zarząd Polskiego Towarzystwa Diabetologicznego, po uzgodnieniu stanowiska z Konsultantem Krajowym ds. Diabetologii, 2 grudnia 1999 roku zarekomendował stosowanie w Polsce nowych zaleceń [5].

Zgodnie z najnowszymi wytycznymi WHO cukrzycę można rozpoznać na podstawie objawów klinicznych choroby, a w przypadku braku ewidentnych objawów — na podstawie laboratoryjnych oznaczeń stężenia glukozy we krwi. Największe zmiany kryteriów rozpoznawania cukrzycy dotyczą obniżenia górnej granicy normy dla glikemii na czczo do 126 mg/dl (7 mmol/l) z poprzednio obowiązującej wartości 140 mg/dl (7,8 mmol/l). Jeśli nie występują bardzo wysoka hiperglikemia, ostra metaboliczna dekomensacja lub typowe objawy cukrzycy, oznaczenie glikemii na czczo oraz doustny test tolerancji glukozy powinno się powtórzyć innego dnia. Zgodnie z zaleceniami WHO cukrzycę rozpoznaje się na podstawie 2 nieprawidłowych wartości glikemii na czczo lub hiperglikemii po podaniu 75 g glukozy. Zalecane przez ADA oznaczenie glikemii na czczo jako jedyne kryterium według Ekspertów WHO jest niewystarczające.

Grupa kobiet, u których w przebiegu ciąży rozpoznano cukrzycę, jest szczególnie narażona na ujawnienie się zaburzeń gospodarki węglowodanowej w przyszłości. Dlatego kobiety te powinny po porodzie regularnie wykonywać badania oceniające stan gospodarki węglowodanowej.

Celem pracy było określenie znaczenia nowych kryteriów rozpoznawania cukrzycy dla kobiet z GDM w wywiadzie.

Materiał i metody

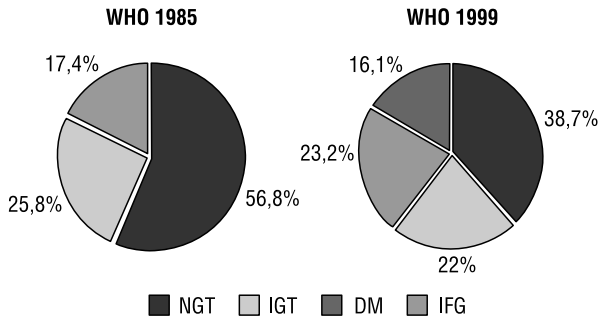
Grupę badaną stanowiło 155 kobiet z cukrzycą ciążynych w wywiadzie, w wieku 19–48 lat, w okresie od 6 miesięcy do 10 lat po porodzie. Program badań realizowano od grudnia 1997 roku do października 2000 roku. Cukrzycę ciążynych rozpoznawano na podstawie kryteriów zgodnych z zaleceniami Komitetu Ekspertów z 1994 roku [6]. Przed 1994 rokiem kierowano się podwyższonymi wartościami glikemii na czczo (≥ 140 mg/dl (7,8 mmol/l)) i/lub 1 godzinę po posiłku (≥ 180 mg/dl (10,0 mmol/l)), zgodnie z zasadami przyjętymi na terenie województwa mazowieckiego. Każda pacjentka z rozpoznaną cukrzycą była objęta specjalistyczną opieką położniczo-diabetologiczną zgodnie z modelem opieki propagowanym przez powstały w 1986 roku Bank Środków Technicznych Stosowanych w Diagnostyce i Leczeniu Cukrzycy [7, 8].

U każdej kobiety bez objawów klinicznych i wcześniejszego rozpoznania cukrzycy wykonano 2-godzinny doustny test tolerancji 75 g glukozy (OGTT, *oral glucose tolerance test*), zgodnie z zaleceniami WHO. Stężenie glukozy oznaczano we krwi pełnej włośniczkowej na czczo oraz 1 i 2 godziny po obciążeniu glukozą, za pomocą enzymatycznego analizatora HemoCue (HemoCue AB, Ängelholm, Szwecja). Stosując zalecenia WHO z 1999 roku, na podstawie wyniku OGTT lub wartości glikemii na czczo pacjentki podzielono na grupy: NGT (*normal glucose tolerance*) — z prawidłowym wynikiem, IGT (*impaired glucose tolerance*) — z rozpoznaną upośledzoną tolerancją glukozy, DM (*diabetes mellitus*) — spełniające kryteria rozpoznania cukrzycy oraz IFG (*impaired fasting glucose*) — z nieprawidłową glikemią na czczo. Stosując kryteria z 1985 roku, dokonano podziału na 3 grupy: NGT, IGT i DM.

Każdą pacjentkę poddającą się kontroli stanu zdrowia dokładnie poinformowano o celu i zakresie badań; wszystkie kobiety wyraziły świadomą, pisemną zgodę na uczestnictwo w programie. Badanie dopuściła do realizacji Komisja Bioetyczna przy Akademii Medycznej w Warszawie. Wszystkie pacjentki z nieprawidłowym wynikiem OGTT poinformowano o konieczności dalszej opieki internistycznej.

Wyniki

W grupie badanej u 88 pacjentek (56,8%) wynik doustnego testu tolerancji glukozy był prawidłowy (NGT) zgodnie z kryteriami WHO z 1985 roku. W okresie do 10 lat po porodzie zaburzenia gospodarki węglowodanowej stwierdzono u 67 kobiet (43,2%), w tym u 40 z nich (25,8%) rozpoznano IGT, natomiast u 27 (17,4%) — cukrzycę (ryc. 1). Wśród 27 wymie-

Rycina 1. Wyniki doustnego testu tolerancji glukozy zgodnie z kryteriami WHO z 1985 r. i 1999 r.; NGT (*normal glucose tolerance*) — prawidłowa tolerancja glukozy; IGT (*impaired glucose tolerance*) — upośledzona tolerancja glukozy; DM (*diabetes mellitus*) — cukrzyca; IFG (*impaired fasting glucose*) — nieprawidłowa glikemia na czczo

nionych kobiet u 10 cukrzycę rozpoznano jedynie na podstawie wartości glikemii na czczo.

W porównaniu z zaleceniami z 1985 roku odsetek kobiet z prawidłowym wynikiem OGTT (NGT) w grupie badanej był mniejszy i wynosił 38,7% (60 kobiet). U pozostałych 95 pacjentek (61,3%) stwierdzono nieprawidłowy wynik testu (ryc. 1). Upośledzona tolerancja glukozy wystąpiła u 34 badanych (22%), a nieprawidłowa glikemia na czczo — u 25 kobiet (16,1%). Cukrzycę rozpoznano u 36 pacjentek (23,2%), w tym u 23 kobiet (63,9%) diagnozę postawiono już na podstawie glikemii na czczo, zaś u pozostałych 13 — na podstawie wysokiej wartości glikemii 2 godziny po podaniu 75 g glukozy. Wśród chorych na cukrzycę rozpoznaną na podstawie kryteriów WHO z 1999 roku u 1/3 badanych stężenie glukozy na czczo było prawidłowe i nie osiągnęło wartości 126 mg/dl (tab. 1).

Dyskusja

Badania długoterminowe, oceniające dalsze losy kobiet z GDM w wywiadzie, są prowadzone od

lat 60. XX wieku. Liczba dostępnych publikacji jest ograniczona. Poszczególni autorzy bardzo różnie oceniają zagrożenie cukrzycą. Ryzyko łącznie dla cukrzycy i IGT szacuje się na 10% [9] do 87% [10]. Częstość cukrzycy w populacji kobiet z GDM w wywiadzie waha się od 1% [9] do 62% [10]. Poszczególne badania różnią się kryteriami rozpoznawania cukrzycy zarówno u kobiet w ciąży, jak i po porodzie. Różny jest również czas obserwacji od porodu.

W pracach autorów amerykańskich przeważają kryteria zaproponowane przez ADA, obowiązujące od 1997 roku. Zgodnie z tymi zaleceniami podstawą rozpoznawania zaburzeń gospodarki węglowodanowej jest glikemia na czczo; rzadziej wykonuje się OGTT. Zgodnie z zaleceniami WHO rozpoznanie cukrzycy jest uzasadnione na podstawie 2 nieprawidłowych wartości glikemii na czczo lub hiperglikemii po podaniu 75 g glukozy. Według kryteriów WHO z 1999 roku znacznie częściej rozpoznaje się zaburzenia tolerancji glukozy niż według zaleceń z 1985 roku. Wśród wyników nieprawidłowych częściej stwierdza się cukrzycę, natomiast rzadziej rozpoznaje się upośledzoną tolerancję glukozy. Według nowych kryteriów wyróżniono dodatkowo nieprawidłową glikemię na czczo. Należy podkreślić, że zgodnie z nowymi zaleceniami u osób z nieprawidłowym wynikiem OGTT powinno się powtórzyć badanie w celu ostatecznego rozpoznania.

Wpływ zastosowania nowych kryteriów na rozpoznawanie zaburzeń tolerancji węglowodanów po GDM przedstawiono dotychczas w niewielu publikacjach. Kousta i wsp. [11] obserwowali grupę 192 kobiet z GDM w wywiadzie w okresie 1–86 miesięcy po porodzie i przedstawili wyniki OGTT zgodnie z zaleceniami WHO z lat 1985 i 1999 oraz ADA z 1997 roku. Na podstawie nowych wytycznych WHO odsetek chorych na cukrzycę wzrósł z 13,3% do 15,2%, natomiast zmniejszył się udział osób z upośledzoną tolerancją węglowodanów — 31,5% w porównaniu z 29,7%. Nieprawidłową glikemię na czczo rozpoznano u 4,2% pacjentek. W badaniach Pallardo i wsp. [12] w grupie 788 kobiet, które 3–6 miesięcy wcześniej przeżyły GDM, na podstawie wytycznych ADA z 1997 roku u 5,8% pacjentek rozpoznano IFG, u 10,4% — IGT i u 5,4% — DM. Conway i wsp. [13] porównywali wyniki zgodne ze standardami NDDG z 1978 roku oraz ADA z 1997 roku. Według amerykańskich kryteriów obowiązujących od 1997 roku cukrzycę rozpoznano u 7,8%, IGT — u 16,7%, natomiast IFG — u 3,4% kobiet. Rezultaty badań, w których autorzy podjęli próbę porównania wyników zgodnie ze starymi i nowymi standardami rozpoznawania zaburzeń tolerancji węglowodanów, pozostają niejednoznaczne.

Tabela 1. Glikemia na czczo u kobiet z nieprawidłowym wynikiem OGTT (kryteria WHO 1999)

	Glikemia na czczo		
	< 110 mg/dl	110–125 mg/dl	≥126 mg/dl
DM	11 (30,5%)	2 (5,6%)	23 (63,9%)
IGT	30 (88,2%)	4 (11,8%)	—
IFG	—	25 (100%)	—
Łącznie	41 (43,2%)	31 (32,6%)	23 (24,2%)

DM (*diabetes mellitus*) — cukrzyca, IGT (*impaired glucose tolerance*) — upośledzona tolerancja glukozy, IFG (*impaired fasting glucose*) — nieprawidłowa glikemia na czczo

W przedstawianych badaniach własnych przyjęcie nowych zaleceń WHO spowodowało znaczące zmniejszenie odsetka prawidłowych wyników OGTT z 56,8% do 38,7% w grupie badanej. U pozostałych 61,3% pacjentek stwierdzono nieprawidłowy wynik testu: cukrzycę rozpoznano u 23,2%, w tym u 14,8% w chwili zgłoszenia, IGT — u 22% oraz IFG — u 16,1%. W badaniach autorów zwraca uwagę fakt większego, w porównaniu z innymi publikacjami, odsetka IFG.

Zastosowanie jako kryterium rozpoznawania cukrzycy jedynie glikemii na czczo, mimo że jest to bardzo wygodne dla pacjentów, powoduje pominięcie grupy osób z cukrzycą zdiagnozowaną na podstawie wysokich wartości glikemii 2 godziny po podaniu 75 g glukozy. U 30% kobiet ze zdiagnozowaną cukrzycą stężenie glukozy na czczo nie spełniało nowych kryteriów rozpoznawania cukrzycy. Większość osób z IGT charakteryzowało prawidłowe stężenie glukozy na czczo. Podobne wnioski sformułowali inni autorzy [11, 13–15]. Odjeście od wykonywania OGTT może, u pewnej grupy osób, opóźnić wdrożenie postępowania leczniczego we wczesnych stadiach choroby.

Wnioski

1. Zastosowanie nowych kryteriów rozpoznawania cukrzycy wpływa na zwiększenie odsetka rozpoznawanych zaburzeń gospodarki węglowodanowej z 43% do 61%.
2. Posługiwanie się wartością glikemii na czczo jako jedynym kryterium diagnozowania zaburzeń gospodarki węglowodanowej jest niewystarczające w ocenie metabolizmu węglowodanów po GDM. U ponad 1/3 kobiet z cukrzycą rozpoznaną na podstawie OGTT glikemia na czczo jest prawidłowa.

PIŚMIENNICTWO

1. Nowa klasyfikacja i zasady rozpoznawania cukrzycy. *Med. Prakt.* 1997; 10: 45–71.
2. The Expert Committee on the Diagnosis and Classification of Diabetes Mellitus: Report of the Expert Committee on the Diagnosis and Classification of Diabetes Mellitus. *Diabetes Care* 1997; 7: 1183–1203.
3. Alberti K.G.M.M., Zimmet P.Z. for the WHO Consultation. Definition, Diagnosis and Classification of Diabetes Mellitus and its Complications. Cz. 1: Diagnosis and Classification of Diabetes Mellitus. Provisional Report of a WHO Consultation. *Diabet. Med.* 1998; 15: 539–553.
4. Definition, diagnosis and classification of diabetes mellitus and its complications. Geneva (WHO/NCD/NCS/99) 1999.
5. Wójcikowski C.: Uwagi i komentarz do nowych rekomendowanych przez Polskie Towarzystwo Diabetologiczne zaleceń Międzynarodowej Federacji Diabetologicznej (IDF) i WHO w sprawie rozpoznawania i postępowania w cukrzycy typu 2. *Diabetol. Pol.* 2000; 7: 1–5.
6. Zalecenia Zespołu Ekspertów do spraw wczesnego rozpoznania cukrzycy w ciąży powołanego przez Polskie Towarzystwo Diabetologiczne. *Diabetol. Pol.* 1994; 1: 80–81.
7. Domańska-Janczewska E.: Cukrzyca a ciąża. *Klinika* 1992; 1: 29–33.
8. Graczykowska-Koczorowska A., Szymański W., Bronisz A., Ruprecht Z., Tyloch M., Sokup A.: Model opieki nad ciężarną chorą na cukrzycę. *Gin. Pol.* 1995; 66: 131–138.
9. Oats J.N., Fracog F., Beischer A.: The Persistence of Abnormal Glucose Tolerance After Delivery. *Obstet. Gynecol.* 1990; 75: 397–401.
10. O'Sullivan J.B.: Diabetes Mellitus After GDM. *Diabetes* 1991; 29 (supl. 2): 132–137.
11. Kousta E., Lawrence N.J., Penny A. i wsp.: Implications of New Diagnostic Criteria for Abnormal Glucose Homeostasis in Women With Previous Gestational Diabetes. *Diabetes Care* 1999; 22: 933–937.
12. Pallardo F., Herranz L., Garcia-Ingelmo T. i wsp.: Early Postpartum Metabolic Assessment in Women With Prior Gestational Diabetes. *Diabetes Care* 1999; 22: 1053–1058.
13. Conway D.L., Langer O.: Effects of new criteria for type 2 diabetes on the rate of postpartum glucose intolerance in women with gestational diabetes. *Am. J. Obstet. Gynecol.* 1999; 181: 610–615.
14. Cypryk K., Zawodniak-Szałapska M., Wilczyński J.: Oznaczenie glikemii na czczo jest niewystarczające dla rozpoznawania zaburzeń gospodarki węglowodanowej u kobiet po przebytej cukrzycy ciężzowej. *Diabetol. Pol.* 2002; 9: 88–93.
15. Shaw J.E., Zimmet P.Z., McCarty D., De Courten M.: Type 2 Diabetes Worldwide According to the New Classification and Criteria. *Diabetes Care* 2000; 23 (supl. 2): B5–B10.